

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА ЗАСАДАХ КООПЕРАЦІЇ

Пошук продуктивних шляхів забезпечення якості вищої освіти та формування конкурентоспроможного вчителя вимагає переосмислення досвіду соціально-професійної кооперації як необхідної умови розвитку здатності розв'язувати нестандартні проблеми і перспективи шкільної і позашкільної освіти. Становлення фахівця, який відповідає вимогам сучасного освітнього простору, насамперед, відбувається засобами колективної та групової взаємодії, а її ефективність лінійно пропорційна розвитку кооперативних умінь.

В основі будь-якої кооперації, що базується на природному бажанні людей співпрацювати для досягнення загальних цілей, лежать узгодженість дій, взаємопосилення та обопільна користь.

Питаннями підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності в умовах колективної, групової, індивідуальної роботи представлені в працях А. Алексюка, Ю. Бабанського, І. Лернера, Х. Діймете та ін., зокрема кооперативними способами взаємодії: Р. Асадулін, С. Батишев, А. Біляєва, А. Вербицький, В. Дяченко, С. Ковальова та ін.

У зв'язку з аналізом спільної діяльності в соціальній психології та культурології актуальним стає вивчення феномена інтеракції (від лат. «Inter» – між і «activus» – діяльний), а саме проблеми взаємодії, взаємовпливу людей або впливу груп один на одного, що представляють собою безперервний діалог [5]. У соціальній психології (Г. Бейтсон, Дж. Мід, Д. Харпер) інтеракція виступає як засіб міжособистісної комунікації («обміну символами»), найважливішою особливістю якої визнається здатність людини «приймати роль іншого», уявляти собі (відчувати), як його сприймає партнер по спілкуванню (або група) [2].

Спілкування як вид діяльності і спілкування як взаємодія, що розглядаються А. Леонтьєвим як вид колективної діяльності, ближче до позицій Г. Андрєєвої, Л. Анциферової, а також Л. Виготського, який ще в 30-і роки минулого століття прийшов до висновку, що спілкування є першим видом людської діяльності [1].

Проблеми сприйняття і розуміння людини людиною досить успішно розроблялися науковою школою А. Бодалева, представники якої відзначають гранично необхідну роль спілкування у формуванні багатьох важливих характеристик психічних процесів, станів і властивостей протягом всього життя людини [1]. На формування стійких характеристик, психічних властивостей особистості предметна діяльність і діяльність спілкування впливають сукупно, з різним ефектом залежно від їх співвідношення. На їх сукупний вплив звернув увагу А. Макаренко, підкреслюючи, що праця сама собою є виховально-нейтральним процесом.

Вся справа в тому, як пов'язані між собою люди – учасники трудового процесу [3]. Досліджуючи питання закономірного виразу міжсуб'єктного, інтерактивного трактування трудової та іншої діяльності, Е. Габдушева зазначає, що феномен **кооперації** (від лат. «cooperatio» – працювати) як однієї з основних форм організації міжособистісної взаємодії характеризується об'єднанням зусиль учасників для досягнення спільної мети при розподілі функцій, ролей і обов'язків.

Поняття «кооперація» в психології розглядається і при вивченні взаємодії людей у групі, розподілу в ній функцій. А. Петровський вважає, що при класифікації груп слід визначати ступінь їх розвитку, враховуючи характер міжособистісних відносин, які формуються в залежності від ціннісно-орієнтаційної єдності групи (оптимальний збіг цілей, що зв'язують особистість, групу, суспільство) [4].

Серед основних типів кооперації як форми взаємодії Р. Нісбет виділяє наступні види кооперацій: 1) автоматичну, пов'язану на інстинктивно-біологічному рівні з стайною організацією, боротьбою за виживання і т.п.; 2) традиціональну, а спрямовується традиціями поколінь, що склалися, ритуалами, соціальними нормами; 3) спонтанну, що базується на відносинах дружелюбності, симпатії і любові, добровільності участі; 4) контрактні форми кооперації, де індивідуальні інтереси учасників об'єднуються на основі формальних угод між ними [6].

До кооперативних умінь, що формуються в ході кооперативної освіти, відносяться вміння до узгодження дій з іншими людьми, реалізації цінностей демократії та рівноправності, самостійного і відповідального прийняття рішень. Інтеграція професійно-особистісного та професійно-діяльнісного аспектів прояву конкурентоздатності вчителя стає основою побудови стратегій навчання студентів у сучасних умовах на засадах кооперації.

Список використаних джерел:

1. Бондар В. І. Дидактика : підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / В. І. Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Макаренко А. С. О воспитании / Антон Семенович Макаренко. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Политиздат, 1990. – 415 с.
4. Пехота О. М. Освітні технології : навчально-методичний посібник / за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2002. – 255 с.
5. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / Пометун О., Пироженко Л. – К. : А.П.Н., 2002. – 136 с.
6. Goldschmid В. М. Modular Instruction in Higher Education / В. М. Goldschmid, М. L. Goldschmid // Higher Education. – 1972. – № 2. – Р. 15–32.